

ks. Eugeniusz Ziemann SCJ
Odpowiedzialny za formację ciągłą

PROGRAM FORMACJI CIĄGŁEJ NA 2016 ROK „MIŁOSIERNIA MIŁOŚĆ OTWARTEGO SERCA”

Obecny rok liturgiczny w życiu Kościoła powszechnego, a więc także Kościoła w Polsce, jest bardzo bogaty w wydarzenia mające zarówno odniesienia historyczne, jak i aktualne, zainicjowane przez papieża Franciszka. Ogłoszony przez niego Jubileuszowy Rok Miłosierdzia (zapoczątkowany 8 grudnia 2015 roku), a także Światowe Dni Młodzieży w Krakowie (na przełomie lipca i sierpnia tego roku) mają wymiar ogólnokościelny. Dla Polaków ważnym wydarzeniem jest 1050. rocznica chrztu księcia Mieszka I, który dał podstawy do misji ewangelizacyjnej Polski oraz wprowadzał Trójcę Świętą w życie ochrzczonych, aby świadomie przyjęli dar odkupienia w perspektywie rozwoju ontologicznej świętości na drodze zbawienia w Jezusie Chrystusie zmartwychwstałym. Dla sercanów ważne jest także inne historyczne wydarzenie, a mianowicie 160. rocznica rozszerzenia na cały Kościół przez błogosławionego papieża Piusa IX święta Serca Jezusowego, Serca stanowiącego źródło miłości i miłosierdzia.

W bulli *Misericordiae vultus*, skierowanej do Kościoła z okazji Jubileuszowego Roku Miłosierdzia, papież Franciszek, wskazując na Jezusa Chrystusa jako oblicze miłosierdzia Ojca, podkreślił, iż można w Nim zagłębiać się w miłość Trójcy Świętej, Boga, który ze swej istoty jest Miłością (1J 1,4).

Święta siostra Faustyna, apostołka Bożego miłosierdzia, przekazała w swoim *Dzienniczku* prawdę o miłosierdziu będącym największym przymiotem Boga, który jest święty, miłujący i sprawiedliwy. Podkreślając jednak wartość sprawiedliwości, zwróciła uwagę, że nie stanowi ona przeciwstawienia względem miłosierdzia, lecz je dopełnia w celu osiągnięcia autentycznej relacji do braci, opartej na miłości miłosiernej. Autentycznie przeżywane miłosierdzie i sprawiedliwość we wspólnocie zakonnej stają się znakiem ewangelicznych wartości życia konsekrowanego w świecie, który oczekuje miłosierdzia i sprawiedliwości zarówno w wymiarze duchowym, jak i materialnym.

W *Starym Testamencie* termin „miłosierdzie” (hebr. *chesed*, *rachamim*, *chen*) odnosił się do miłości, życzliwości, przyjaźni, wierności, wielkoduszności, dobroci, współczucia i litości. Ufność w Boże miłosierdzie zajmowała w pobożności i religijności Izraelitów centralne miejsce (Wj 34, 6-7; Ne 9,17; Ps 86,15; 103,8; 145,8; Jł 2,13; Jon 4,2; Oz 2,3n; Jr 15,15). Zdaniem komentatorów jego zasięg był nieograniczony: „(...) bo Jego miłosierdzie trwa na wieki” (1 Krn 16,34.41), zaś kara należna za grzech i niewierność miała jedynie wymiar czasowy, obejmujący kilka pokoleń. W kontekście sprawiedliwości Bóg zamenifestował i objawił człowiekowi swoje miłosierdzie również w akcie stwórczym (Ps 40,11). *Księga Mądrości* nazywa Go „miłośnikiem życia” (11,26). W historii narodu wybranego Boże miłosierdzie stanowi punkt kulminacyjny przymierza synajskiego (Ps 136,10-24). Niewierność Izraelitów wobec Boga, a także okazywane im przez Boga miłosierdzie prorok Ozeasz prezentuje w biblijnym obrazie niewiernej nierządnic, która dzięki doświadczeniu miłosierdzia staje się „nowym człowiekiem” (Oz 2). Do tego obrazu nawiązują prorocy Jeremiasz i Ezechiel (Jr 2,2;3,1; Ez 16). Miłość Boża jest bowiem większa niż grzech i niewierność, które domagają się Bożej kary, wynikającej ze sprawiedliwości (Iz 54,5-8). Bóg jednak względem człowieka nie stosuje ludzkiej zasady odpłaty za popełniane zło (Ezd 9,13), lecz obdarza

go nieograniczoną dobrocią w zamian za uznanie grzechu, nawrócenie i otwarcie się na Jego miłość i życie (Iz 55,7).

Termin sprawiedliwość (gr. *dikaio syne*, łac. *iustitia*) w znaczeniu ogólnym odnosi się do relacji osób w grupie społecznej bazującej na ich jednakowym traktowaniu. W *Starym Testamencie* sprawiedliwość Boża (hebr. *cedaqah Jahve*) stanowi jeden z przymiotów Boga w Jego działaniu (Ps 89, 15-17). Będąc działaniem karcącym, pojawia się sporadycznie (Iz 5,16;10,22). Z reguły wiąże się z ocaleniem wspólnoty lub przywróceniem jej dobra, nadzieją ocalenia przed zagrożeniem bałwochwalstwem i grzechem (2 Krn 12,6), a także podkreśla znaczenie pokojowych relacji funkcjonujących w społeczeństwie Izraela (Am 5,24).

W *Nowym Testamencie* postawa Boga w relacji do ludzi nie ulega zmianie. Lituje się On nad ludzką nędzą, cierpieniem i grzechem. Zniża do człowieka, lecząc i przebacząc jego słabości (Łk 1,50.54.58.72.78) w Jezusie Chrystusie, realizującym przymierze oraz obietnice Ojca w odniesieniu do grzeszników, którzy uważali, że są wykluczeni z królestwa Bożego (Łk 18,9-14). Świadczą o tym liczne przypowieści Jezusa, m.in. o nielitościwym dłużniku (Łk 18,23-35) i synu marnotrawnym (Łk 15,11-32). Szczytowy wyraz nowotestamentalnej refleksji nad Bożym miłosierdziem stanowi list Pawła Apostoła do Efezjan (2,4-5), akcentujący zbawcze dzieło Jezusa. Bóg bogaty w miłosierdzie przywrócił umarłą ludzkość do życia z Chrystusem w Duchu Świętym (2 J 3). Wczesne chrześcijaństwo, rozwijając naukę o wielkim Bożym miłosierdziu, ubogaciło ją nowymi treściami o świetle objawienia Jezusa Chrystusa (1 P 1,3; Jk 3,17).

W teologicznej i duchowej tradycji chrześcijaństwa Boże miłosierdzie stanowi relację Boga do człowieka, usuwającą braki, nieszczęścia i nędze. Każde bowiem dzieło Boga wyrażające Jego sprawiedliwość stanowi też manifestację Jego miłosierdzia wobec ludzkiej słabości i grzechu. W Bożym miłosierdziu są obecne wszystkie aspekty Jego miłości, zwłaszcza łaskawość

w stosunku do każdego człowieka doświadczającego zła i grzechu, które degradują jego godność. Dzięki zbawczemu wydaniu Jezusa Chrystusa Bóg uobecnił i ukazał człowiekowi swoje miłosierdzie. Kościół, zrodzony z miłości Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego, wyznaje Boże miłosierdzie, kiedy sprawuje sakramenty – pokuty i pojednania, wzywając go dla siebie i całego świata przez Serce Jezusa, będące najbardziej dostępnym punktem objawienia miłosiernej miłości Ojca, stanowiącej centralną treść mesjańskiego posłannictwa Syna Człowieczego. Objawione w Chrystusie i Jego dziele, pozwala człowiekowi najpełniej odnaleźć jego godność. Przez czyny miłosierdzia Jezus nie tylko objawił miłosiernego Ojca, ale również sam stał się miłosiernym Zbawicielem oraz wzorem czynienia miłosierdzia. Dzięki temu można powiedzieć, że miłosierdzie jest rzeczywistym przymiotem Boga, uobecnionym i objawionym w Jezusie Chrystusie. Stąd też człowiek zanurzony w misterium wcielenia i odkupienia winien odpowiadać miłością ofiarną i solidarną na wzór Zbawiciela, aby demaskować zło istniejące w strukturach życia społeczno-religijnego we współczesnym świecie.

Do rozwoju w XX wieku kultu Bożego miłosierdzia, związanego z prywatnymi objawieniami siostry Faustyny Kowalskiej, przyczynił się św. papież Jan Paweł II. Zatraskany o współczesny świat, ogłosił 30 listopada 1980 roku encyklikę *Dives in misericordia*, poświęconą zagadnieniu Bożego miłosierdzia. Stanowiła ona kontynuację i przedłużenie personalistyczno-chrystologicznej encykliki *Redemptor hominis* (1979). We wstępie do tego dokumentu papież pisał: „Idąc za nauką Soboru Watykańskiego II i odpowiadając na szczególną potrzebę czasów, w których żyjemy, poświęciłem encyklikę *Redemptor hominis* prawdzie o człowieku, która w pełni i do końca odsłania się w Chrystusie. Nie mniejsza potrzeba tych przełomowych i trudnych czasów przemawia za tym, aby w tym samym Chrystusie odsłonić raz jeszcze oblicze Ojca, który Jest «Ojcem miłosierdzia oraz Bogiem wszelkiej pociechy» (2 Kor 1,3)”. Z tego dokumentu przebija krakowskie doświadczenie Karola Wojty-

ły, oparte na życiu i doświadczeniu św. Faustyny Kowalskiej, którą beatyfikował w 1993 roku i kanonizował w 2000 roku. W tym samym roku ustanowił też święto Bożego miłosierdzia, obchodzone w 2. Niedzielę Wielkanocy, a w 2002 roku zatwierdził Światowe Centrum Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach, zawierając świat Bożemu miłosierdziu. We wspomnianej encyklice ojciec święty akcentuje, iż konieczne jest uwzględnienie w posłannictwie Kościoła prawdy o Bożym miłosierdziu. Misja Kościoła skupiona na człowieku wymaga pewnej równowagi i urzeczywistnienia aspektu teocentrycznego, ukazującego Boga Ojca w Jezusie Chrystusie, który objawił Jego miłosierdzie nie tylko słowami, ale nade wszystko w Misterium Paschalnym, wciąż dokonującym się w misji apostołskiej Kościoła jako forma odpowiedzi na oczekiwania człowieka w skomplikowanej sytuacji ówczesnego świata (*Dives in misericordia*, 2,7). Jedną z form kultu Bożego miłosierdzia jest cześć oddawana obrazowi Jezusa Miłosiernego, *Koronka do Miłosierdzia Bożego*, *Litania do Miłosierdzia Bożego*, godzina miłosierdzia oraz akty strzeliste.

Przeżywając obecny rok formacji ciągłej pod hasłem: *Miłosierna miłość otwartego Serca*, jesteśmy zaproszeni, aby pogłębić znaczenie chrztu w życiu wiary, istoty naszego kapłaństwa oraz powołania zakonnego. Żywię głęboką nadzieję, że zawarte w tej publikacji artykuły, a także zaplanowane dni wspólnotowej formacji ciągłej przyczynią się do dojrzałej refleksji związanej z tematyką miłosierdzia, którą zaprezentował w swoim liście programowym Zarząd Generalny na podstawie odbytej w Rzymie w 2015 roku XXIII Kapituły Generalnej.